

Talpas Kamarás Eszter

A hagyomány elvének gyakorlása 5. osztályban

Az óra oktatási – nevelési célja:

- A tanuló sajátítson el minél több j-ly hangot tartalmazó szót és annak a helyesírását.
- Megfigyelőkészségének a fejlesztése.
- Az önállóság fejlesztése a feladatmegoldásoknál.
- Együttműködés párban és csoportban.

I. Ráhangolódás

A tanulók érdeklődésének felkeltesére talalós kérdéseket használunk. A felolvasott talalós kérdések után a gyerekek A, B, C csapatba osztva gondolkodási időt kapnak, majd mindegyik csapat felírja egy papírra a helyes megoldását.

Talalós kérdések:

*Erdő mélyén, bokor alján
elrejtözve bólogat: hogy könnyebben
rátaláljunk,
illatával hívogat.* (ibolya)

*Néha hosszú, néha rövid,
vagy sima, vagy kunkorodik.
Van ritka, van sűrű is,
kinő, pedig nem vetik.
Van fekete, barna is,
hőféhér meg arany is.* (haj)

*Vízen úszik, mégsem kacsa,
kalózoknak ez a haza.
Rajta zászló lengedez,
ha jó, ha nem, így van ez.
Mi az?* (hajó)

A helyes megoldások segítségével szolgálnak arra, hogy bevezessem az óra témáját a tanulók számára, hiszen a megfejtés mindegyike j-ly hangot tartalmazó szó.

II. A tananyag feldolgozása

1. Nyelvi totó

A következő feladatot a tanulók az interaktív táblán oldják meg. Mindenki eldöntheti, hogy az adott szóban melyik j-ly hangot helyettesíti be. Ha a tanuló helyesen oldja meg

az adott szót, akkor egy pipa jelenik meg a táblán, ha nem, akkor egy x. Például:

1.	2.	X	Tipp
muskotály	muskotáj	muskotállly	
muszáj	muszály	muszály	
kristáj	kristály	kristállly	
galy	gajj	gally	
gömböjű	gömbölyű	gömbölyű	
akadály	akadáj	akadállly	
lakájos	lakályos	lakálllyos	
ricsaj	ricsajj	ricsállly	
engedély	engedély	engedéj	

2. Helyettesítsd be!

A feladatot már a kialakított csoportokban oldják meg a tanulók. Sokszor hangsúlyozzuk nekik az állandósult szókapcsolatok fontosságát és értékét a mindennapi beszédünk során is, hisz választékosabbá, színesebbé varázsolhatják velük mondani-valójukat.

Az osztályból kialakított csoportok azonos állandósult szókapcsolatokat kapnak. A **gömb** módszert alkalmazzák a tanulók, ami a **GONDOLKODÁS, ÖTLET, MEGBESZÉLÉS** szavak kezdőbetűiből van összerakva. A tanulók először önállóan gondolják végig a feladatot. Ezek után párokban megbeszélik a gondolataikat, ötleteket gyűjtenek a feladatmegoldáshoz. A párok ezt követően elmondják saját elképzeléseiket a többieknek. Az eszközpadnál található szótárak közül a csoport a feladathoz

felhasználhatja *O. Nagy Gábor – Magyar közmondások és szólások szótárát.*

a) feladat:

Helyettesítsd be az állandósult szókapcsolatokba a következő szavakat: *lyukas, amilyen, lyukat, olyan, király, jég!*

Egy garast sem ér.
Ahova a is gyalog jár.
A hátán is megél.
..... beszél a hasába.
..... a mosdó, a törölköző.

b) feladat

A felsorolt állandósult szókapcsolatoknak találjátok meg az elveszett részét!

Semmi nem vagyok az elrontója.
Mindenütt jó, de otthon.
Sok ember elfér kis helyen.
Kettős játszik.

A feladat ellenőrzése az eszközpadnál található megoldó kulccsal történik.

3. Párban!

A feladat nem véletlenül kapta ezt a címet, ugyanis a tanulók *párban* oldják meg a feladatot, vagyis csoporton belül kettesével dolgoznak. A pároknak a szóhálóból minél több szót kell megtalálnia. Minden páros egyforma szóhálót kap. A szavakat vízszintesen, függőlegesen vagy átlósan találják meg. Az első három hibátlan megoldást jutalmazzuk.

Szóháló:

e	r	e	k	l	y	e	d	j	ö	v	e	d	e	l	m	e
n	s	j	ó	g	a	k	a	j	a	k	k	e	d	é	l	y
g	s	z	r	a	j	t	t	f	é	j	j	e	l	s	s	k
e	z	a	t	t	e	j	o	á	s	v	a	j	ő	z	f	i
d	a	j	r	e	r	d	l	k	z	a	j	s	g	h	ü	f
é	b	o	i	t	r	p	y	l	á	b	e	b	a	j	r	e
l	á	n	c	a	ú	g	a	y	j	g	l	á	b	u	j	j
y	l	g	s	l	j	m	á	a	é	s	e	j	t	l	b	e
ú	y	ó	a	a	é	á	t	l	k	é	t	e	l	y	o	z
j	o	k	j	j	v	j	y	e	y	j	u	h	a	r	j	é
r	s	k	o	m	b	á	j	n	h	o	s	ú	l	y	t	s
a	l	j	k	i	r	á	l	y	a	s	s	z	o	n	y	g

4. Folytasd az elkezdett szóláncot!

Mindegyik csoport egyforma szókezdést kap, és mindegyik csoport különböző szót talál a folytatásához. A játék lényege: ugyanazzal a betűvel kell kezdeni a következő szót, mint amilyennel az előző szó végződött. A tananyag értelmében j-ly hangzónak is kell a szóban szerepelnie.

játék	▶	karaj	▶	?
játék	▶	kajak	▶	?
játék	▶	kaján	▶	?

Zárórész

Az óra lezárását szókereséssel oldom meg, mivel már az óra utolsó részében is szavakat kerestek a tanulók, így megkérem mindegyik tanulót, hogy egy j-ly hangot tartalmazó szóval értékelje az órát. A következő szavakat mondták a tanulók: jó, jobb, legjobb, veszélyes, új, rejtélyes, helyes variációk születtek.

A családnevek írása a hagyomány elve alapján

■ Az óra oktatási – nevelési célja:

- A tanuló le tudja írni a hagyományos írásmód szerinti neveket.
- Őseink nevének tiszteletben tartása.
- Felismeri és alkalmazza a helyesírási szabályokat.
- Megfigyelőképességük fejlesztése.
- Toleranciára való nevelés.

I. Ráhangolódás

Az óra első részében új csoportalkotást alkalmazunk, melyet puzzle segítségével alakítok ki. A tanulók puzzle formában felszabdalt papírdarabkákat kapnak. A puzzle hátoldalát számokkal látjuk el, így a tanulóknak meg kell találniuk a számukat. Miután mindenki elhelyezkedett a csoportban, folytatódik a munka a puzzle segítségével. A csoport első feladata az, hogy a puzzlelet rakják össze. Az összerakott puzzle által kapott kép egy hírességet ábrázol, akinek a nevét a puzzle hátoldaláról le tudják olvasni a tanulók. Például: Kossuth Lajos, Széchenyi István, Móricz Zsigmond.

II. A tananyag feldolgozása

1. Alkoss velem mondatot!

A csoportoknak a saját hírességükről kell mondatot alkotnia. Ennél a feladatnál a cél a tantárgyak közti kapcsolat felelevenítése. A tanulók me-

rítethetnek a honismeret órán szerzett ismereteikből, történelemből, irodalomból, polgári nevelésből.

A csoportok írnokai felírják a csoport által alkotott mondatokat. A táblára felkerült mondatokban színessel jelöljük a személynevet, így ügyelve annak a helyesírására.

Például:

Kossuth Lajos a szabadságharc nagy harcosa volt.

2. Válasszátok ki a helyes megoldást!

A feladatot a csoporttagok a gömb-módszerrel oldják meg, ami a gondolkodás, ötlet, megbeszélés módszere. A közösen megbeszélte megoldásukat jelölik a feladatlapon.

a)	b)	c)
Egressi	Egressy	Egresy
Batsányi	Batcsányi	Batssányi
Zicsi	Zichy	Zihi
Tököly	Thököly	Thököli
Dezsőfi	Desseuffy	Dessewffy
Kossuth	Kosuth	Kossut

Mindegyik csoport egyforma családneveket kap, így a feladat ellenőrzése kivetítéssel történik. A helyes megoldások bekerülnek a füzetbe.

3. Hány változatot ismersz?

A feladatot a tanulók az ismert ablak-módszer segítségével oldják meg. A feladat során hasznosíthatják tudá-

sukat a mindennapi életből, hisz nap mint nap találkozunk családnevekkel. Például: Kovács – Kováts, Kovách

Sós	
Németh	
Papp	
Balog	

Mindegyik csoport azonos családneveket kap. A feladat ellenőrzése megbeszéléssel történik, mivel többféle változattal találkozunk az óra folyamán, ezért szükséges a tanulók által kitalált változatokat finomítani.

III. Záró rész

Megnézzük az osztály névsorát, hogy található-e benne régies családnev. A régies családnévvel rendelkező tanulók felírják nevüket a táblára, ahol toldalékolják is. Ezzel is a családnevek fontosságára mutatunk rá, melyek évszázadok során sem változhatnak meg.

FORRÁS:

- KAGAN, Spencer: *Kooperatív tanulás*. Budapest: Önkönet Kft., 2001.
- ROEDERS, Paul: *A hatékony tanulás titka*. Budapest: Calibra Kiadó, 1995.
- ZIMÁNYI, Árpád: Az anyanyelvi nevelés célja és feladatai. In: DOBÓNÉ BERENCSI, M. – ZIMÁNYI, Á.: *Anyanyelvi tantárgy-pedagógiánk vázlata c. jegyzet* alapján. ÉGER: EKF LICEUM KIADÓ, 2000.
- <http://www.nyeomszsz.org/orszavak/pdf/ZimanyiAnyanyelvpdag.pdf>
- A magyar helyesírás szabályai. 11. kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2000.

